

Η «WSJ» αναλύει την κρίση του πολιτικού Ισλάμ

Το 1999, ένας πρώην δήμαρχος της Κωνσταντινούπολης με το όνομα, Ρετζέπ Ταγίπ Ερντογάν, είχε φυλακιστεί και αποκλειστεί από την πολιτική ζωή της χώρας του για την απαγγελία ενός ποιήματος. «Οι Μιναρέδες μας είναι οι ξιφολόγχες μας, οι τρούλοι μας είναι τα κράνη μας και τα τζαμιά μας είναι οι στρατώνες μας», ήταν οι ενοχοποιητικοί στίχοι. «Η αναφορά μου στη ζωή, είναι το Ισλάμ. Αν δεν είμαι σε θέση να μιλήσω γι' αυτό, ποια είναι η χρησιμότητα της ζωής;», είχε πει χαρακτηριστικά.

Για δεκαετίες, σε μεγάλο μέρος της Μέσης Ανατολής, ισλαμιστές πολιτικοί όπως ο Ερντογάν δεν ήταν σε θέση να μιλήσουν και όταν το έκαναν, αντιμετώπιζαν ως συνέπεια ένα κελί φυλακής ή την θηλιά ενός δημίου. Η απαγόρευση στον Ερντογάν δεν κράτησε.

Τώρα ο Πρόεδρος της Τουρκίας (και πρωθυπουργός της για 11 χρόνια πριν από αυτό), ηγείται μιας εθνικής κάθαρσης των υπόπτων εχθρών του, μετά την αποτυχία ενός στρατιωτικού πραξικοπήματος εναντίον της κυβέρνησής του την περασμένη εβδομάδα. Για δεκαετίες, σε μεγάλο μέρος της Μέσης Ανατολής, ισλαμιστές πολιτικοί όπως ο Ερντογάν δεν ήταν σε θέση να μιλήσουν, και, όταν το έκαναν, συχνά αντιμετώπιζαν ως συνέπεια ένα κελί φυλακής ή την θηλιά ενός δημίου. Από την Αλγερία, έως την Αίγυπτο, έως την Τουρκία, οι κρατικοί μηχανισμοί εξαπέλυαν επιχειρήσεις καταστολής -σε διάφορους βαθμούς αγριότητας- με σκοπό την περιθωριοποίηση του πολιτικού Ισλάμ και τη σύνθλιψη των δημοκρατικών ελευθεριών, ενώ την ίδια στιγμή τις δικαιολογούσαν με επιχειρήματα τη διατήρηση των κοσμικών αξιών των χωρών τους. Η Δύση, προτιμώντας τους αυταρχικούς «διαβόλους» που ήδη γνώριζε, περισσότερο από τους ισλαμιστές, έκανε συχνά τα στραβά μάτια. Οι «μοντέρνοι» ισλαμιστές βλέπουν τη δημοκρατία, όχι ως αξία από μόνη της, αλλά ως μια τακτική που θα οδηγήσει στην εγκαθίδρυση της «αληθινής» ισλαμικής τάξης. Ως απάντηση, πολλά από τα ισλαμιστικά κινήματα που ξεπήδησαν κάτω από την επιρροή της Μουσουλμανικής Αδελφότητας -κίνημα που γεννήθηκε στην Αίγυπτο- όπως είναι και το κόμμα του Ερντογάν, έχουν αγκαλιάσει σταδιακά τη γλώσσα του πλουραλισμού, των δημοκρατικών πολιτικών και των εκλογών. Κυρίως όμως, αυ-

τοί οι «μοντέρνοι» ισλαμιστές βλέπουν τη δημοκρατία, όχι ως αξία από μόνη της, αλλά ως μια τακτική που θα οδηγήσει στην εγκαθίδρυση της «αληθινής» ισλαμικής τάξης. Γι' αυτούς, η κάλπη ήταν απλά ο πιο εφικτός τρόπος για να αποδυναμώσουν τα μετα-αποικιακά, κοσμικά συστήματα εξουσίας που, στα μάτια των οπαδών τους, απέτυχαν να διασφαλίσουν τη δικαιοσύνη ή την ανάπτυξη για τους απλούς μουσουλμάνους κατοίκους τους. Το 2005, ο Ερντογάν -που είχε ήδη αναλάβει πρωθυπουργός της Τουρκίας και είχε τη φήμη της βελτίωσης της κατάστασης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στην χώρα του και της προώθησης της ένταξη στην Ευρωπαϊκή Ένωση, έδωσε μια ομιλία σε ένα ταξίδι του στην Αυστραλία, κατά την οποία του ξέφυγε η αλήθεια αυτή, λέγοντας ότι «βλέπει τη δημοκρατία μόνο ως 'ένα όχημα'». Μέσα στην επόμενη δεκαετία από τότε, ο Ερντογάν θα έχει εξαφανίσει την αντιπολίτευση από τον κρατικό μηχανισμό, τη Δημόσια Διοίκηση, τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης, τον Στρατό και το Δικαστικό Σώμα της Τουρκίας. Στον απόηχο

του αποτυχημένου πραξικοπήματος -μια ζωντανή επιβεβαίωση ότι οι υποψίες του δεν ήταν αβάσιμες- έχει ξεκινήσει μια επιχείρηση αφανισμού με δεκάδες χιλιάδες πιθανούς αντιπάλους, μεταξύ των οποίων και οι σχεδόν 9.000 κρατούμενοι, μετά την αποτυχία του σχεδίου ανατροπής του. «Όλοι οι έλεγχοι και οι ισορροπίες του δημοκρατικού συστήματος έχουν πλέον εξαλειφθεί», είπε ο Soner Cagartay, ένας Τούρκος εμπειρογνώμονας του Ινστιτούτου για την Πολιτική στην Εγγύς Ανατολή που εδρεύει στην Ουάσιγκτον. Αυτός ο κύκλος των συγκρούσεων -μεταξύ του περιχαρακωμένου «βαθέος κράτους» και των ισλαμικών κινήματων- είναι ο λόγος για τον οποίο η δημοκρατία απέτυχε να ριζώσει στη Μέση Ανατολή. Στιγματισμένα από τη συμμαχία τους με τη Δύση ή με τα αυταρχικά καθεστώτα που κατείχαν την εξουσία, τα φιλελεύθερα και κοσμικά κόμματα έχουν αγωνιστεί για να αναδυθούν ως η «τρίτη επιλογή» σε ένα μεγάλο μέρος της ευρύτερης περιοχής. Αλλά η δημοκρατία, μετά από όλα αυτά, είναι μια δύσκολη πρόταση, όταν καμία από τις δύο σημαντι-

κότερες δυνάμεις που διαμορφώνουν την πολιτική στη Μέση Ανατολή -η «παλιά φρουρά» και τα ισλαμιστικά κινήματα- πιστεύουν πραγματικά σε αυτήν. «Υπάρχουν πολλά που πρέπει να γίνουν για να έχει η δημοκρατία μια ευκαιρία. Η Εκπαίδευση, η ιδέα του πλουραλισμού και η διάθεση για συναίνεση είναι σε έλλειψη σε πολλές από αυτές τις χώρες», δήλωσε ο Χασάν Χασάν, ένας ερευνητής στο Ινστιτούτο Ταχρίρ για την πολιτική στην Μέση Ανατολή, που εδρεύει επίσης στην Ουάσιγκτον. Αλλά ο μουσουλμανικός κόσμος είναι κατά κάτι ευρύτερος από τη Μέση Ανατολή. Και όσο μακρύτερα ταξιδεύει κανείς από τον πυρήνα της Μέσης Ανατολής, τόσο μικρότερη είναι η σημασία του πολιτικού Ισλάμ. Στην πολυπληθέστερη μουσουλμανική χώρα του Κόσμου, την Ινδονησία, υπάρχει μια επιτυχημένη δημοκρατία από το 1999. Τα συντηρητικά ισλαμιστικά κόμματα έχουν παραμείνει στο περιθώριο της εξουσίας, και τα τοπικά αιτήματα για περισσότερους θρησκευτικούς κανόνες έχουν αντιμετωπιστεί από τις κυβερνήσεις μέσω των πολιτικών αποκέντρωσης.